

"Såld under synden"

Tillägg till artikeln: Syndafallet och dess följder

Det dröjer något, det kostar många hårda och ängsliga strider, innan man lär, huru nödigt det är att väl inpräglad hos sig läran om människans djupa fördärv. Och vad kan vara mer utpinande och kvävande för tron och förtröstan på Guds nåd, än den oändliga inbillningen om vår förmåga till självförbättring och fromhet? Om jag ock hör de härligaste ting om Kristus och hans försoningsdöd, så kan jag likväl aldrig rätt glatt och förtröstansfullt anamma det eller förbliva i den trösten, så länge jag behåller den inbillningen, att jag skall kunna bli fri allt ont, skall finna mig själv alltid ren, helig och salig. Så snart jag erfar motsatsen, bortryckes på ögonblicket min tröst, och hela Kristi förtjänst är mig ett intet, endast därför att jag icke hade aktat och behållit det ordet om vårt djupa fördärv, att »köttet förbliver kött» och skall allt framgent strida mot Anden. Därför är Luthers anmärkning tänkvärd, att »trons väska måste hava tvenne rum: ett för den läran, huru allt kött blev fördärvat och uppfyllt med ormens säd uti syndafallet; det andra för den läran, huru allt detta blev försonat av kvinnans säd uti Kristi död.» Har jag icke även det förra i läran, så skall erfarenheten därav även frånrycka mig det senare.

Det är ett förunderligt förhållande, att det är vissa artiklar, som vi aldrig kunna rätt tro och behålla, utan oupphörligt förgäta, även fastän de icke äro de mest hemlighetsfulla. Vi kunna tro, att Gud blev människa, att Kristus giver oss sin lekamen och blod o. s. v., men kunna icke tro vad som är mycket mindre underligt och som vi dagligen erfara, nämligen att allt kött är fördärvat, uppfyllt av ormens säd, dött och vanmäktigt i synden, så att vi icke har en fri vilja, icke hava makt att göra det goda, som vi vilja o. s. v. Vi läsa och höra därom, vi erfara det dagligen och kunna likväl icke tro det, utan komma oupphörligt igen på den gamla inbillningen, att vi icke skola vara så alldeles vanmäktiga och förtappade varelser, utan ännu hava någon kraft själva.

Sådant kommer visst först av ormens ingivelse: » I skolen bli va såsom Gud eller gudar;» för det andra kommer det från en falsk mening om lagen, nämligen då man icke förstår, att »lagen kom in, på det att överträdelser skulle överflöda», utan man menar, att man verkligen skall kunna göra honom till fyllest; äntligen kommer det ock därav, att vi icke anse läran om vårt fördärv så viktig och nödvändig; och då sker, såsom Luther säger: »Efter som vi värdera ordet, därefter fäster det sig hos oss.»

Men skriften har sannerligen icke förgäves talat så mycket eket om vårt fördärv; reformatorerna visste ock, vilken makt som ligger på detta stycke, när de med så stor iver stridde för den rätta bekännelsen om arvsynden, den fria viljan och dylika artiklar. Ty förloras dessa läror, då följer en hel rad av de skadligaste villfarelser efter. För att icke tala därom, att de otrogna, lärda och olärda, just emedan de icke känna synden, icke heller fråga efter Kristus, en tillräknad rättfärdighet, en hel nyfödelse, utan tala om en gradvis stigande »förädling», sätta nya klutar på det gamla klädet och hjälpa sig fram, så att, även när något religiöst bekymmer påkommer, de likväl aldrig bli helt misströstande på sig själva och aldrig helt tröstade i Kristus, utan stanna i någon papistisk och mystisk surdeg för att icke tala därom, så är det i synnerhet (såsom redan är visat) för de väckta och kristna högst nödigt, om de någonsin skola få en mer fast och evangelisk frid och kunna förbliva därvid mitt under känslan av allt syndaelände, att de hava läran därom klar.

Vi vilja därför ännu tala något därom. Och som vi förut ur skriften visat, huru synden uppkom i Adams fall och på oss gått i arv, vilja vi nu se, vad vår kyrkas reformatorer säga därom.

Ganska lärorik är den strid, som uppstod i fråga om arvsynden, när Augsburgiska bekännelsen först utkom. Reformatorerna hade beskrivit arvsynden så: »Även varder lärt, att alla människor, som naturligen avlas och födas, efter Adams fall varda födda med synd, det är, utan gudsfruktan, utan förtröstning till Gud och med en ond begärelse; och att samma sjukdom eller arvlyte är sannerligen synd, som ock nia fördömer och tillfogar alla dem en evig död, som icke varda på nytt födda genom dopet och den helige Ande.»

Mot denna beskrivning anmärkte papisterna: »Att vara utan gudsfruktan, att vara utan tro, det är verksynd och icke arvsynd.» Denna invändning föranledde ett långt och grundligt svar, som uppsattes av Melancton i hans Apologi, däruti han först påpekar den på tyska skrivna bekännelsens ordalag: »Att alla, allt ifrån moderlivet, äro fulla med onda lastar och begärelser och icke kunna av naturen

hava någon sann gudsfruktan, någon tro på Gud.» Därpå tillägger han: »Detta stycke betygar, att vi betaga dem, som äro på köttsligt sätt födda, icke allenast själva verket, utan ock förmågan eller gåvorna till att rätt frukta Gud och förtrösta uppå honom; ty vi säga, att de hava en ond begärelse och kunna icke rätteligen frukta Gud och på honom förtrösta.»

Mången kan undra, vad som här egentligen var att tvista om. Man tänker sålunda: Att frukta Gud och tro på honom, det är min egen fria gärning. Att jag har ond begärelse, det är mig medfött, och det kan Gud förlåta, blott jag rätt fruktad honom, blott jag vore allvarligt rädd för synden, vakade och stridde mot henne; att jag icke det gör, det är min egen skuld, det står i min frihet. Och vidare: Blott jag rätt trodde på Gud, så skulle jag hava både förlåtelse och kraft mot synden; men att jag icke tror, det är min egen skuld o. s. v.

Under sådana välmenta och till en del riktiga uttryck antydes, att gudsfruktan och tron stå i vår egen makt. När man då icke kommer ut med det, som man menar sig ha i sin makt, då fördömer man sig, evangelium må säga om Kristus vad det kan. Det var denna skadliga villfarelse, som reformatörerna ville möta och de bevisa, att människan icke ens har i sin makt att rätteligen frukta Gud och förtrösta på honom. Sådant erfara ock de arbetande och betungade själar, som ängslas, gråta, kvida och klaga: Jag kan icke rätt frukta Gud, jag kan icke rätt allvarligt hata synden och rädas för henne; jag är alldeles förskräckligt säker och hård; jag ser min synd, men kan icke ångra henne; mitt hjärta är så lättsinnigt, ostadigt, skrymtaktigt – och åter: jag kan icke tro; jag ser, jag hör, jag vet om Guds stora nåd i Kristus, men kan icke rätt tro den för min egen del o. s. v. Var är nu människan? Var är nu den fria viljan? Se, sådan är naturen.¹

Men Melanchton säger ytterligare: »Vi har icke allenast nämnt om begärelsen, utan vi hava jämväl sagt, att människorna hava i sin natur, att de icke tro på Gud, icke frukt: och älska honom, vilket vi icke utan orsak hava tillsatt. De skolastiska lärarna göra arvsyndens ganska ringa, tala med många ord om den onda retelsen eller böjelsen - men nämna icke det ringaste om själva huvudsaken (i arvfördärvet), om den mänskliga naturens större och svårare fel, nämligen att människan icke känner Gud, att hon föraktar Gud, att hon ingen gudsfruktan har, icke heller förtröstar på honom, att hon hatar Guds dom, flyr för den dömande Guden, förtörnas på Gud, misströstar på hans nåd och sätter allenast sin lit och förtröstan på dessa närvarande och synliga ting m. m. Dessa sjukdomar, som allra mest strida emot Guds lag, blig lisan icke varse. Ja, de tillägna ock den mänskliga naturen krafter att kunna över allting älska Gud, att kunna fullgöra Guds bud och befallningar o. s. v.

Men de ser inte, att de tala mot sig själva. Ty att av egna krafter kunna älska Gud över allting och fullgöra Guds bud, vad är detta annat, än att ännu hava kvar den första fullkomligheten, och vad skall då arvsyndens vaxat Vartill behövde vi då Kristus och hans nåd? – De ringare felen och svagheterna i människans natur erkänna de, lagen de grövre och svårare erkänna de icke, om vilka likväl skriften allestädes talar, nämligen om den köttsliga säkerheten, om Guds förakt, otron och flera sådana oss medfödda laster.»

– »Vi hava härmed velat giva tillkänna, att arvsyndens jämväl inbegriper dessa sjukdomar, fel och arvlyten, nämligen att vi icke känna Gud, att vi förakta Gud, att vi äro utan gudsfruktan och förtröstan på Gud, och att vi icke kunna rätteligen älska Gud. Dessa äro den mänskliga naturens förnämsta fel och brister, som strida emot den förra tavlan av Guds bud.» - »Arvsynden är icke blott en brist eller saknad, utan en fördärvad själens skickelse», en ogudaktig art i vår natur. »Att, vi sålunda äro utan gudsfruktan, utan tro och förtröstar till Gud, är således icke allenast verksynd, utan ock en medfödd brist, vilken stadigt kvarblir hos oss, tilldess Gula Ande föder oss på nytt.»

Men, säga vederparterna vidare, den onda begärelsen, är ett straff och icke någon synd. Däremot säger Luther, »att hon är en dödlig synda. Paulus säger ock: »Jag hade inte vetat av begärelsen, hade icke lagen sagt: Du skall icke begära.» Så ock: »Men jag ser en annan lag i mina lemmar, som kämpar mot den lag, som är i min ande, och griper mig fången i syndens lag, som är i mina lemmar» (Rom. 7). Här kallar han begärelsen uttryckligen en synd, som likväl icke tillräknas dem, vilka äro uti Kristus, änskönt hon är en sak, som i sig själv - är värd döden, därest hon icke blir tillgiven. - Sofisterna hava utur filosofien infört sådana meningar och drömmar, att vi för våra passioner, lidelser och syndalustar varken äro onda, eller goda, böra varken berömmas eller lastas; att ingenting är synd, utan att man fullkomligen samtycker därtill.

Sådana meningar böra blott förstås om ett utvärtes leverne och straff för världen, men icke om vårt förhållande till Gud. Gud dömer annorlunda! Gud säger: Du skall icke begära! Gud fordrar hjärtats och tankarnas renhet. Dessutom måste syndaren alltid känna, att han icke med tillbörligt allvar strider och vakar mot sina begärelser, utan alltid i någon mån hyllar dem fastän den helige Guden allvarligen och hotande förbjuder dem. – ”Men vem har någonsin understått sig att säga, att det är villkorligt, är varken gott eller ont, änskönt ett fullkomligt samtycke icke komme därtill, nämligen att tvista om Guds vrede, om Guds nåd, om Guds ord, att vredgas över Guds domar, förtryta eller vara missnöjd, att Gud icke strax, rycker utur olyckan, att knorra och morra däröver, att de ogudaktiga har en bättre lycka i världen, än de fromma och gudfruktiga, att retas till vrede, att upptändas till otukt och lättfärdighet, girighet efter ära, gods, penningar och ägodelar, med mera sådant?

Allt detta känna och förnimma dock de gudfruktiga människorna hos sig, såsom av psalmerna och profeterna är klart.» - Märk, även »gudaktiga människor känna allt detta hos sig»; ty allt detta är oss medfött och ligger så alldeles i all människonatur, som behovet att äta, dricka och sova. Om jag vill eller icke, måste jag dragas med synden. Jag är icke fri: »jag är köttslig, såld under synden; jag gör icke det som jag vill, utan vad jag hatar, det gör jag.» Sådan var Pauli klagan (Rom. 7), sådan är alla trognas beständiga suckan. Herren säger om människohjärtat: »Människornas hjärtans alla uppsåt och tankar äro beständigt allenast onda» (1 Mos. 6:5). Han säger icke, att människan kunde efter behag vara antingen ond eller god, utan han säger, att henne; hjärtas alla uppsåt och tankar beständigt äro allenast onda.» Detta heter ju vara såld under synden.

Här äro vi åter inne i frågan om den fria viljan, om vilken ofta en lömsk och envis strid föres av denna världens visa, för att förmörka de viktigaste läropunkter, såsom förut nämndes. Därför ännu några ord därom. Summan av våra symboliska böckers lära om den fria viljan är följande: Människan har i allmänhet förstånd och fri vilja uti de naturliga tingen, såsom när det gäller arbeta, bygga, plantera, äta, drick:, o. s. v. - även i vissa yttre fromma gärningars utövande, samt grövre brotts och lasters undvikande (där icke Gud till straff lämnar henne i satans våld); men så snart det gäller en egentlig förbättring och fromhet inför Gud, då är människan icke mer fri, utan fången under synden.

- Och Luther säger i sin Ep- Post. nr 73: 2: »Vidare bör märkas, att man aldrig känner eller förstår den fria viljan, vilken, betraktad såsom en människas förmåga, hellre bör heta en egen, än en fri vilja. Ty utan nåden gör man icke Guds vilja, utan blott sin egen vilja. Viljan har väl varit fri uti Adam, men är nu genom hans fall fördärvad och fången i synder; hon har likväl behållit namnet »fri vilja», emedan hon en gång varit fri och genom Guds nåd skall åter bliva fri igen. - Därför måste man förtvivla på sig själv och icke annorlunda tänka om sina krafter, än såsom en ogudlig och både hand- och fotlös människa, samt således åkalla Gud om hans allsmåktiga nåd. Den som lär eller försöker annat, han far vilse och förför både sig och andra, såsom de göra, vilka säga: Käre, du har ju en fri vilja, gör så mycket, som hos dig står, Gud skall väl göra sitt; och mena, att man icke bör råda folket att förtvivla.

Ja, sannerligen, ingen bör råda folket att förtvivla; men man borde ock tala om förtvivlan med någon åtskillnad. Ingen bör förtvivla på Guds nåd, utan mot hela världen och alla synder stadeligen förtrösta på Guds hjälp; men på sig själv bör man alldeles förtvivla och uti ingen måtto lita på sin fria vilja, icke ens så mycket, som att kunna göra den allra minsta gärning.»

Uti Ev. - Post. nr 89: 29, säger Luther: »Mannen, som låg sargad och avklädd, är Adam och vi människor allesamman. Rövarena äro djävlar, som skövlat, sargat och lämnat oss halvdöda. Vi röra oss ännu litet; men vi kunna icke hjälpa upp oss själva, och om vi så bleve liggande, skulle vi dö och försmäkta i vår stora nöd. Här skulle komma maskar i våra sår, här bleve intet annat än jämmer och död. Denna liknelse har mycket att innebära och avmålar oss rätt nätt, vad vi äro och förmå med vårt höga förnuft och vår fria vilja. Hade den stackars sargade mannen bjudit till att hjälpa sig själv, så hade det bara blivit värre med honom; han hade skadat sig själv, upprivit såren och ökat sin nöd. Hade han ock blivit liggande där, så hade han även då varit förlorad. Sådana äro vi, åt oss själva lämnade; det är ute med oss, vi må begynna, vad helst vi vilja.»

I predikan nr 4: 20, säger han: »Var blotta naturen är, där är det omöjligt att hålla Guds lag, av den orsak att människan efter Adams fall i paradiset är fördärvad, hyser idel ond lusta till att synda och kan icke uti hjärtans grand vara lagen benägen och tillgiven, såsom vi själva erfara allt detta hos oss.

Ty det är ingen, som icke hellre skulle vilja, att ingen lag var till, och var och en känner vid sig själv, att det är svårt (för köttet) att vara from och göra det gott är, och tvärtom lätt att vara ond och göra det

ont är. Och sådan svårighet ovillighet till det goda gör, att vi icke hålla Guds lag. Och så övertygas vi genom vår egen erfarenhet, att vi av naturen är onda, olydiga, älskar synden och hatar Guds lag.»

– Och i Pred. nr 97: 20: »När gör du det åt en annan, som du vill ha dig gjort av honom? Vilken älskar sin ovän av hjärtat? Vem dör gärna? Vem tål gärna smälek och förakt? Käre, nämn mig en enda, som gärna ville hava ett ont rykte, eller leva i fattigdom. Ty naturen rädes, förskräckes och flyr därför. Ja, du finner sannerligen icke en enda, som av allt hjärta älskar Gud, och sin nästa såsom sig själv. Det kan väl hända, att i tvenne stallbroder leva vänligt tillsammans; men det varar icke längre, än till dess du på något sätt råkar att bliva förolämpad av din stallbroder - då får du väl se, huru du älskar honom.» Så långt Luther.

Sådan är vår natur. Låt oss aldrig förglömma det. Såsom redan är visat, kommer allt slags ont, både säkerhet och förtvivlan, av den falska meningen om vår förmåga till det goda. Å andra sidan, vilken hälsosam förödmjukelse, och vilken salig frid, vila och sabbatsro för själen, när jag förstår, att jag alls intet förmår, icke ens något tänka eller vilja, icke ens frukta eller tro, icke älska eller göra, utan allt, allt är idel nåd och gåva, från det första till det sista - allt är nåd och gåva, genom Jesus Kristus vår Herre! Vilken salig frid och sabbatsro för själen att få alldeles ha endast i »Herren både rättfärdighet och starkhet!»

1.

Här kan någon fråga: Har vi inte ens förmåga att frukta Gud och tro på honom, vad skyller han då oss för? Är det allt Guds verk, varför bliva då icke alla människor saliga? Vad kan och vad kan människan icke göra till sin salighet? En äldre och studerad kristen svarade en gång på sådana frågor sålunda: "Trots allt vad jag läst rörande striden mot Pelagianismen och Semipelagianismen, mot Augustini Predestinationslära och dyl., så måste jag dock bekänna, att ett visst dunkel alltid blivit kvar över dessa frågor. – Frågar jag förnuftet, så säger det: Gud vore orättvis, om han fördömde människan, ifall hon alldeles intet förmådde i fråga om omvändelsen. Och det är klart som solen, vad Melancthon anmärker: Ville man påstå, att Gud i sitt eviga råd bar bestämt vissa för saligheten och andra för fördömsen, utan avseende på något människans förhållande, och han likväl utsänder sitt evangelium, som bebådar: Kristus är försoningen för hela världens synder; Gud vill ingen syndares död; Gud bjuder: Kommen till mig, I alla o. s. v., så vore det att tillskriva Gud en falskhet, liksom han skulle säga: Jag skall väl låta predika så, som skulle jag bjuda saligheten till alla, men jag har dock förut bestämt några till fördömsen. Så mycket kan redan förnuftet först".

Frågar jag åter erfarenheten, min och många trognas, då tyckes oss, som Gud hade bestämt vissa för saligheten och lämnar andra; ty vi säga: Jag gick ju undan för Gud, i synd och obofärdighet; jag har ju ofta motstått Guds Ande, eller varit olydig; men Gud har varit mig för stark. Och åter: Har jag väl varit, böjligare, Om tusende, som ännu gå under mörkrets välde? o. s. v. – Det ser då ut, som Gud hade utvalt vissa och lämnar andra åt sig själva. Frågar jag åter till slut Guds ord, och säger detta bestämt: "Jag har velat (församla eder, göra eder saliga), men I, I haven icke velat. "De, som bjudna voro, ursäktade sig." Så säger Herren: - Så sant som jag lever, jag vill ingen syndares död;" "jag har kommit till dem, och de hava ingen ursäkt" o. s. v.

Av allt detta förstår jag blott följande: Människan, Åt sig själv lämnad, är död, blind, kan icke själv göra sig levande: Gud kommer, ropar, kallar och sätter henne i ett tillstånd att kunna lyssna. till hans röst, fara därefter, söka mer ljus och kraft, eller och tvärtom förakta, motstå och fly den kallande rösten - och hon blir så själv orsaken till sitt eviga fördärv. Att hon är svag, vanmäktig, syndfull, att hon icke kan frukta Gud, icke ångra eller bedja, icke tro, som hon bör, allt detta gör ingenting, för sådant blir hon icke fördömd, när hon dock såvida hört Guds röst, att hon önskar allt detta - då är allt vunnet. Gud skall allt giva, när hon väl lärt känna sin vanmakt.

- C-O Rosenius

© [www.pietisten](http://www.pietisten.com)

Texterna får användas fritt, helt eller delvis, digitalt eller analogt, kopierat eller tryckt om ditt syfte är att främja Kristi rikets tillväxt.

Texterna får dock inte användas i någon form av försäljning utan tillstånd från pietisten.com.